

Un precursor

Săvirșindu-se la 5 februarie 1859, sărac și fizic, sub joasa streășină a unei case de mahala ieșeană, Alecu Russo rostește lamartinian, pecetluind astfel un stil de viață „Courage, mes amis ! révéillez la Patrie, și vous voulez que je m'endorme content !” (Curaaj, prieteni ! deșteptați patria, dacă vreți să adorm liniștit !). Această trecere de hotarul vieții îl exprimă deplin pe omul în care Alecsandri vedea un poet și un luptător ce respirase aerul tare al Revoluției franceze.

Viața i-a fost agitată, căci lirismul său combativ l-a îndemnat la mereu alte isprăvi, evocate de același statornic amic. V. Alecsandri, colaborator și editor. Contemplativ, mișcat de elocința trecutului, îmbătat de măreția peisajelor montane pe care le descrie cu evlavie, sarcastic între oamenii cu discutabile pretenții sociale, Alecu Russo este mai ales un memorialist și un fiziolog al moravurilor, în cea mai pură descendență preromantică, în atît de personal amestec de convingeri și tendințe de ideologie literară.

Gesturile îi erau solidare cu ale generației numite, în deridare, „bonjuristă”, de către puternicii căftăniți ; dar cît de fertile au fost ele pentru primenirea moravurilor !

Pe Rarău sau în Vrancea, în ținuta pelerinilor din fotografii, sau cercetînd ruinele tenebroase ale palatului lui Duca-Vodă, scriind în chilia monastică de la Soveja jurnalul „d'un exilé politique” sau deschizînd fără intenție în-țitiul mare litigiu din cultura noastră cu poema *Cîntarea României*, Alecu Russo a fost un literat de deplin, un om de gust și de finețe sufletească, capabil de mari gesturi camaraderești — trecînd amicului său Alecsandri întreaga glorie pentru colecția de poezii populare, dar mai ales pentru aflarea și culegerea „Mioriței” vrance. Ști-vom vreodată care a fost partea lui Russo în aceste capitale împrejurări pentru cultura națională ?

Cum iarăși trebuie să ne întrebăm, în retorica scumpă celui evocat, dacă

ști-vom vreodată cum s-au risipit manuscrisele de teatru ale lui Russo ? Se știu puține date despre împrejurările nașterii dramaturgului ; probabil tot Alecsandri l-a dus la teatrul din dealul Copoului, mulțumit că și Russo e cîștigat de formula „comediei-vodevil”. Așa se și explică de ce, la 11 ianuarie 1845, *Băcălia ambițioasă*, „comedie într-un act de R.” — zeflemea acidă contra parvenițiilor — se reprezintă împreună cu cele două vodeviluri alecsandrine *Creditorii* și *Un rămășag*. Ecoul debutului se citește în foaia lui G. Asaki „Albina românească” din 17 ianuarie.

La 29 februarie 1846, sosește la mînăstirea Soveja din munții Vrancei, în căruța poștei, sub pază, întiul autor dramatic român surghiunit pentru scrierile sale, Alecu Russo. Cenzura aprobă senină „o națiune cu haiduci”, dar actorii N. Teodoru, Teodor Teodorini, Neculai Luchian au rostit textul real al comediei *Ignicerul Vadră sau Provincialul la Teatrul Național*, cu inflamantele versuri „Din Focșani la Dorohoi / Țara-i plină de ciocii”. Vodă Mihail Sturza face și actorilor parte la traiul călugăresc al mînăstirii Cașin !

Soveja surghiunului a lăsat urme în operă : un sprintar jurnal rememorînd „scandalul” de la teatru, „ofensa” adusă cenzurii, burlesca pornire spre Vrancea cînd, petrecut pînă la căruța de atențiile agăi și ale ministrului de interne, proscrisul se convinge încă o dată de insolitul moravurilor vremii.

Vremuri ce vor intra curînd în furtuna revoluției pașoptiste, apoi în vîlmășagul de patimi în care s-a pregătit Unirea. A. Russo, din ce în ce mai împovărat de evenimente, mereu potrivnice lui, semnează cîteva înflăcărâte manifeste unioniste alături de vechi tovarăși de credință — ultimă faptă a vieții sale publice.

Au trecut 125 de ani de cînd neobositul drumeț prin munții Moldovei a pornit în marea călătorie, lăsînd neistovită amintirea unei puternice personalități a literaturii române.

Ionuț NICULESCU